

Etelä-Hämeen ympäristöterveys
Riihimäen kaupunki

Terveydensuojelun valvontasuunnitelma
2020–2024

Päivitys 2023

Sisällys

1. Johdanto.....	3
2. Tarkastusten määrittely ja sisältö	3
2.1 Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset	3
2.2 Muut tarkastukset	4
3. Suunnitelmallisen valvonnan tarkastustiheys ja valvontaan käytettävä työaika	4
4. Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen.....	6
5. Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät	7
6. Terveydensuojelun painopisteet 2023.....	7

1. Johdanto

Terveydensuojelulain 763/1994 tavoitteena on suojella ihmisen terveyttä. Lain tavoitteena on ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena. Terveydensuojelun valvonnan tarkoituksena on turvata asukkaille terveellinen ja turvallinen elinympäristö.

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira on laatinut terveydensuojelulain mukaisen valvonnan ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman vuosille 2020–2024, päivitys vuosille 2023–2024. Ohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta sekä valvonnan painopistealueiden avulla kohdentaa valvontaresursseja tehokkaasti ja riskiperusteisesti. Päivityksessä on huomioitu vuoden 2022 alussa voimaan tullut terveydensuojelulain muutos. Lakimuutoksella tarkennettiin ilmoitusvelvollisuutta ja lisättiin uusi vuosittainen valvonnan perusmaksu tukemaan terveyshaittojen ennaltaehkäisyä ja valvontatoiminnan kehittämistä.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Suunnitelma voi olla monivuotinen, mutta se on tarkistettava tarvittaessa. Suunnitelmassa on otettava huomioon lainsäädännön vaatimukset (terveydensuojelulaki 763/1994 § 6) sekä Valviran laatima valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma.

2. Tarkastusten määrittely ja sisältö

Terveydensuojelulain mukaiset tarkastukset jakautuvat valvontasuunnitelman mukaisiin säännöllisesti tehtäviin tarkastuksiin ja asiakkaiden yhteydenottojen perusteella tehtäviin muihin tarkastuksiin.

2.1 Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset

Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia tehdään terveydensuojelulain 13 § mukaisiin huoneistoihin sekä 18 § ja 18 a§ mukaisiin talousvettä toimittaviin laitoksiin sekä 18 a§ mukaiseen muuhun talousveden ottoon ja käyttöön. Tarkastuksissa noudatetaan ympäristöterveyden laatukäsikirjan mukaisia tarkastusohjeita, valtakunnallisen valvontaohjelman ohjeistusta sekä Valviran terveydensuojelun valvontaohjeistusta. Ympäristöterveyden laatukäsikirjassa on kirjalliset ohjeet erityyppisten huoneistojen tarkastuksien sisällöstä, asiakirjojen laatimisesta sekä niiden säilyttämisestä.

Suunnitelmallinen tarkastus sisältää seuraavat kohdat:

Tarkastukseen valmistautuminen

Tutustutaan ennalta kohteen asiakirjoihin, lainsäädäntöön ja tarkastusohjeisiin sekä varataan tarkastuksella tarvittavat välineet.

Tarkastuksen sisältö

Tarkastetaan kohteen ilmoituksen mukaisuus, varmistetaan terveyshaittaa ehkäisevien ohjeiden ja suositusten noudattaminen, arvioidaan tilojen ja pintojen kunto, puhtaus, siisteys ja hygieenisuus. Tarkastuksilla havainnoidaan ja tarkastetaan VATI-lomakkeiden sisältämiä aiheita. Suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohdetyyppien tarkastuksilla toiminnanharjoittajaa ohjataan omavalvonnan toteuttamisessa. Tarkastukseen liittyy usein ohjausta ja neuvontaa sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintaan tai asiakirjoihin. Tarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena tarkastelemalla valvontakohteen tietoja muualla kuin valvontakohteeseen kuuluvassa tilassa. Asiakirjatarkastus voidaan tehdä tilanteissa, joissa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia tai valvontakohtetta ei voida tarkastaa kohteessa käymällä. Esimerkiksi kotirauhan piirissä olevan ilmoitusvelvollisen toiminnan tarkastaminen tehdään asiakirjatarkastuksena.

Jatkotoimenpiteet

Valvontatoimet kirjataan ja laaditaan tarkastuskertomus VATI-tietojärjestelmään. Terveyshaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi annetaan tarvittaessa kehoituksia tai määräyksiä ja näiden noudattamista valvotaan maksullisilla uusintatarkastuksilla.

2.2 Muut tarkastukset

Terveydensuojelua valvotaan yhteydenottojen perusteella ilmoitusvelvollisten toiminnanharjoittajien lisäksi myös muissa kohteissa. Tarkastuksia tehdään ympäristöterveydelle tulneiden terveyshaittaepäilyjen tai valitusten perusteella. Yleisimmät yhteydenottojen perusteella tehtävät tarkastukset liittyvät asumisterveyteen, meluun, pienpolttoon, haittaeläimiin tai talous- ja uimaveden laatuun. Tarkastukset ovat maksuttomia.

Asiakasyhteydenotot sekä valvonta- ja terveyshaittaepäilyt ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla voi olla mahdollinen terveyshaitta.

3. Suunnitelmallisen valvonnan tarkastustiheys ja valvontaan käytettävä työaika

Valvontasuunnitelman mukaiseen tarkastukseen käytetty aika sisältää valmistautumiseen, tarkastukseen, tarkastuskertomuksen laadintaan ja tietojen tallentamiseen tietojärjestelmään tarvittavan ajan. Matka-aika ei sisälly tarkastukseen. Valvontasuunnitelmaan sisältyvät tarkastukset ovat toimijoille maksullisia.

Suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvien kohteiden valvontatiheydet vuodelle 2023 on määritetty kohdetyyppikohtaisesti. Valvontasuunnitelman mukaiset kohdetyypit ja tarkastusten määrät vuodelle 2023 on esitetty taulukossa 1. Osaa valvontakohteista valvotaan useamman toimintatyyppin mukaisesti. Suunnitelman mukaan säännölliseen valvontaan vuonna 2023 tarvitaan 123 htpv.

Taulukko 1. Suunnitelmallisen valvonnan tarkastusten määrät 2023

Valvontakohdetyyppi	Kohteiden lukumäärä	Tarkastustiheys	Tarkastuksen kesto/h	Tarkastuksen kesto keskim./h	2023		
					tarkastusten lkm	työaika (h)	
Majoitustoimintaan tarkoitettu tila	Hotelli, hostelli (retkeilymaja, retkeilyhotelli, kesähotelli ja muut vastaavat), huoneistohotelli, motelli ja matkustajakoti	11	0,2	2-4	3	5	15
	Lomakeskuksen ja leirintäalueen majoitusluoneisto	23	0,2	2-4	3	7	21
	Majoituskasarmi	1	0,2	2-4	3	0	0
	Majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, lomiasunto tai tila (aamiaismajoitus siihen tarkoitetuissa tiloissa sekä asuntola, yömaja, vastaanottokeskus sekä muut vastaavat)	9	0-0,2	2-4	3	3	9
Yleisölle avoin kuntosali, liikuntatila, sauna, kylpylä, uimahalli, maauimala ja uimaranta	Urheiluhalli tai jäähalli	7	0,2	2-4	3	2	6
	Yleisölle avoin kuntosali tai liikuntatila	39	0,2	2-4	3	10	30
	Yleisölle avoin sauna (pääasiallinen käyttötarkoitus)	2	0,5	2-3	2	2	4
	Yleiset altaat (kylpylä, uimahalli ja maauimala)	7	1	2-6	4	7	28
	Yleiset uimarannat (huomattava määrä uimareita päivässä)	3	1	2-3	2	3	6
	Pienet yleiset uimarannat	42	1	2-3	2	42	84
Päiväkoti ja lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikka sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, korkeakoulutusta, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos tai sen opetuksen järjestämispaikka	Päiväkoti	49	0,3	2-6	4	19	76
	Ryhmäperhepäiväkoti siihen varatussa tilassa	5	0,3	2-6	4	1	4
	Lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvä toiminnan järjestämispaikka	27	0,25	2-6	4	11	44
	Esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta ja korkeakoulutusta järjestävä oppilaitos	75	0,3	2-6	4	29	116
	Taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos	3	0,3	2-6	4	3	12
	Opetuksen järjestämispaikka	1	0,3	2-6	4	0	0
Jatkuvaa hoitoa antava sosiaalihuollon toimintayksikkö	Tehostetun palveluasumisen yksikkö tai laitoshoidon antava sosiaalihuollon yksikkö	54	0,3	2-6	4	25	100
	Lastensuojelulaitos	15	0,3	2-6	4	9	36
	Ensi- ja turvakoti	0	0,3	2-6	4	0	0
Solariumpalvelu, ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygieniää edellyttävä kauneushoitola	Solariumpalvelu	5	0,2	2-3	2	2	4
	Ihoa rikkova toiminta	24	0,25	2-3	2	8	16
	Erityistä hygieniää edellyttävä kauneushoitola	63	0,25	2-3	2	14	28
Talousvettä toimittava laitos	Talousvettä toimittava laitoksen vedenjakelualue (toimitettavan veden määrä on vähintään 10 m ³ /vrk tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin)	31	1 (0,5 jos vain jakelua)	4-15	8	28	224
	Vedenottamo, iso asetus	32	0,3	1-2	1	27	27
	Talousvettä toimittava laitoksen vedenjakelualue (toimitettavan veden määrä on vähemmän kuin 10 m ³ /vrk ja alle 50 henkilön tarpeisiin)	13	0,5 (0,3 jos vain jakelua)	2-6	4	3	12
	Vedenottamo, pieni asetus	3	0,3	1-2	1	3	3
Tukkuvesilaitos	1	0,5	2-6	4	0	0	
Muu talousveden otto ja käyttö	Talousveden otto omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa	30	0,3	1-2	2	10	20
	Yhteisessä käytössä oleva vedenottamo tai vesisäiliö, kun vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa	0	0,3	1-2	2	0	0
		575				273	925
			htp/v yht.				123
	Tarkastustiheys	1	kerran vuodessa				
		0,5	joka toinen vuosi				
		0,3	kerran kolmessa vuodessa				
		0,25	kerran neljässä vuodessa				
		0,2	kerran viidessä vuodessa				

Kohdetyyppien mukaisessa tarkastustiheyden määrittelyssä on käytetty Valviran valtakunnallista ohjeistusta. Tarkastuksen yhteydessä arvioidaan kohteen tarkastustiheys kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Riskinarviointi perustuu toiminnan aiheuttamiin terveysuhkiin sekä valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Riskinarvioinnin kannalta merkittäviä tekijöitä ovat altistuvien määrä ja ikäjakautuma, altistavan tekijän vaarallisuus ja altistuksen kesto sekä toistuvuus. Muita vaikuttavia tekijöitä ovat toiminnanharjoittajan toimintatavat, asiantuntemus, omavalvonta, varautuminen häiriötilanteisiin, aikaisemman valvonnan tulokset sekä huoneiston tai tilan olosuhteet, rakenteet ja kalusto. Kohteen valvontasuunnitelman mukaista tarkastustiheyttä voidaan tarvittaessa lisätä tai vähentää riskinarvioinnin perusteella. Uuden kohteen osalta tarkastustiheyttä arvioidaan alustavasti ilmoituksen käsittelyn yhteydessä ja tarkempi riskinarviointi tehdään ensimmäisellä suunnitelman mukaisella tarkastuksella. Uudet kohteet tai kohteet, joissa toiminnanharjoittaja on vaihtunut, tarkastetaan viimeistään seuraavana kalenterivuonna.

4. Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Terveydensuojelun valvonnassa tukeudutaan usein näytteenottoon ja näytteiden tutkimiseen laboratorioissa. Tutkimuslaboratorion tulee olla Ruokaviraston hyväksymä. Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut asetukset määrittelevät tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit. Vesilaitoksille ja yleisille uima-allaskohteille on laadittu kohdekohtaiset näytteenottosuunnitelmat, joissa on määritetty näytemäärät, näytteenottotiheydet ja -kohteet sekä näytteistä tehtävät tutkimukset. Viranomaisnäytemäärät vuodelle 2023 on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Suunnitelmallinen talous- ja uimavesinäytteenotto 2023

Kohdetyyppi	Viranomaisnäytemäärä vuonna 2023
Yleiset uimarannat	12
Pienet yleiset uimarannat	129
Talviuintipaikat	5
Yleiset altaat	234
Talousvettä toimittavat laitokset ≥ 50 käyttäjää tai ≥ 10 m ³ /d	220
Talousvettä toimittavat laitokset < 50 käyttäjää ja < 10 m ³ /d	8
Talousveden otto omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa	10

Talousvettä vähintään 10 m³/vrk tai vähintään 50 henkilölle toimittavien vesilaitosten näytteenotto perustuu STM:n asetukseen 1352/2015 talousveden laatuvaatimuksista ja suosituksista. Näitä pienempien vesilaitosten näytteenotossa noudatetaan STM:n asetusta 401/2001 pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.

Toiminnanharjoittajien, jotka ottavat talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, kaivojen näytteenotto ja tutkimukset toteutetaan STM:n asetuksen 401/2001 pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista mukaisesti 1–3 vuoden välein.

Uimahallien ja muiden yleisten uima-allaskohteiden näytteenotto toteutetaan STM:n asetuksen 315/2002 uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista mukaisesti.

Yleisten uimarantojen uimaveden laatua valvotaan STM:n asetuksen 177/2008 mukaisesti ja pienten yleisten uimarantojen laatua STM:n asetuksen 354/2008 mukaisesti. Näytteenotto tapahtuu uimarannoilta 3-4 kertaa uimakauden aikana ja talviuintipaikkojen osalta keran talviuintikaudessa.

Näytteenoton suorittaa ympäristöterveyden viranhaltija, toiminnanharjoittaja itse tai ulkopuolinen asiantuntija. Ympäristöterveyden viranhaltija varmistaa talous- ja uimavesinäytteiden ottajan pätevyyden. Pätevyyden voi osoittaa esimerkiksi ympäristönäytteenottajan henkilösertifioinnilla tai suorittamalla talous- tai allasvesihygienistä osaamista osoittavan testin. Näytteenottajilla on oltava myös riittävästi kokemusta näytteenotosta ja näytteenottajan on tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet.

Valvontasuunnitelmaan sisältyvät näytteenotot sekä näytteiden tutkimiset ovat toimijoille maksullisia. Mikäli laboratoriotutkimuksissa todetaan, että näyte ei täytä laatuvaatimuksia/tavoitteita, otetaan suoritettujen korjaustoimenpiteiden jälkeen uusintanäyte. Uusintanäyte ja sen näytteenotto on toimijalle maksullinen.

5. Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät

Lainsäädäntö sisältää paljon muitakin terveydensuojeluviranomaistehtäviä, joihin on varattu henkilöresursseja ja työaikaa säännöllisen valvonnan lisäksi.

Näitä ovat:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- häiriötilannesuunnitelmien laatiminen ja yhteensovittaminen mm. kuntien valmiussuunnitelmien kanssa sekä häiriötilanteiden harjoittelu
- epidemioiden ja häiriötilanteiden selvitykset
- asumisterveysasiat
- tarkastuskäynteihin kuulumaton näytteenotto
- asiakasyhteydenotot sekä niihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet
- sidosryhmä- ja viranomaisyhteistyö (esim. sisäilma-, vesihuolto-, ja pohjavedensuojelutyöryhmät, sosiaalitoimi)
- omat ja valtakunnalliset projektit
- lausunnot muille viranomaisille (esim. kaava-, ympäristölupa- ja rakennuslupalausunnot)
- toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana (esim. toiminnanharjoittajille suunnatut koulutukset ja informaatio-ohjaus)
- toiminnan kehittäminen, kouluttautuminen, laatukäsikirjan päivitys ja ylläpito
- valvontasuunnitelman painopisteenä olevat tehtävät

6. Terveydensuojelun painopisteet 2023

Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet vuosille 2020-2024 ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Toiminnanharjoittajia

tuetaan terveyshaittaa aiheuttavien riskien tunnistamisessa. Riskien tunnistamisella on ennaltaehkäisevä vaikutus terveyshaittojen syntymiseen. Elinympäristöterveyttä edistetään aktiivisella sidosryhmätyöskentelyllä. Yhteistyötä tehdään aluehallintoviraston, Valviran, THL:n, pelastusviranomaisen, poliisin ja ELY-keskuksen kanssa.

Vuosien 2020–2024 valvontasuunnitelman mukaisissa tarkastuksissa painopistealueena on sisäilman radonpitoisuuksien selvittäminen muiden oleskelutilojen (koulut, päiväkodit, uimahallit, majoitushuoneistot, tehostettu palveluasuminen) osalta säteilylain 156 §:n mukaisesti. Erityisesti lasten osalta altistumisen rajoittaminen on tärkeää, koska säteilyannos kertyy elimistöön koko eliniän ajan. Näiden toiminnanharjoittajien on tarkastuksen yhteydessä annettava selvitys sisäilman radonpitoisuudesta.

Moniin terveydensuojeluvalvonnan kohteisiin kohdistuu myös muiden viranomaisten suorittamaa valvontaa. Valvontatoiminnan kehittämiseksi ja tehostamiseksi tehdään valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä yhteistarkastuksia, joiden myötä myös yhteistyö sekä tiedonvaihto eri viranomaisten kesken paranevat.

Vesilaitosten osalta tehdään vuosittain yhteistarkastus Hausjärven kunnan alueella sijaitsevalle Hyvinkään Veden Hikiän tekopohjavesilaitokselle, joka kuuluu Hyvinkään ympäristöterveyden suunnitelmalliseen valvontaan.